

Základní metodické přístupy

Počínaje 1. lednem 2000 vstoupilo v platnost územní uspořádání České republiky na základě ústavního zákona č. 347/97 Sb., podle něž je ČR dělena na **14 krajů** - vyšších územních samosprávných celků (VÚSC). V návaznosti na toto administrativní uspořádání bylo pro potřeby statistické, analytické a pro potřeby Evropské unie, v souladu s Usnesením vlády České republiky č. 707/1998, vymezeno na území republiky **8 regionů soudržnosti** - statistických územních jednotek. Územní uspořádání České republiky respektuje systém vymezení NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) v zemích EU. Uvedená skutečnost byla podnětem ke zpracování aktualizované publikace historických dat VŠPS v tomto administrativně správním uspořádání České republiky pro zachycení delšího období vývoje konkrétního regionu. Obsahuje proto pohledy na trh práce na všech základních úrovních, tj. NUTS 1 - Česká republika, ale především NUTS 2 - statistické regiony soudržnosti a NUTS 3 - kraje (VÚSC). Údaje za území NUTS 2, která jsou shodná s NUTS 3, jsou uváděny pouze jednou.

Výběrové šetření pracovních sil je prováděno u respondentů bydlících v náhodně vybraných bytech. Šetřené charakteristiky každého respondenta jsou vztaženy k jeho postavení v referenčním týdnu. Takto je možno postihnout prakticky všechny skupiny obyvatelstva a posoudit jejich uplatnění na trhu práce z hlediska věku, pohlaví, vzdělání, odvětví, postavení v zaměstnání, mobility pracovní síly, sociálního postavení a řady dalších. Proti běžnému výkaznictví a dalším evidenčním zdrojům, šetření umožňuje kvalifikovaně odhadnout nejen výši a charakter **zaměstnanosti** a **celkové nezaměstnanosti** z různých hledisek, ale i rozsah a charakter **ekonomické neaktivity** obyvatelstva.

Předmětem šetření ve VŠPS jsou **osoby bydlící v náhodně vybraných bytech**. Šetření podléhají všechny **osoby obvykle bydlící ve vybraném bytě**, přičemž není rozhodující a není ani sledováno, mají-li zde pobyt trvalý, přechodný, dlouhodobý nebo nehlášený. Výjimkou jsou vojáci základní služby, kteří byli do roku 2004 z praktických důvodů šetření v místě svého bydliště před nástupem do vojenské služby. U **osob mladších než 15 let** se sledují jen základní údaje týkající se věku, pohlaví, národnosti a státní příslušnosti. **Za osoby starší 15 let** se vyplňují další otázky, které popisují jejich uplatnění na trhu práce. Šetření se nevztahuje na osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních. Z toho důvodu jsou údaje **za určité skupiny obyvatelstva**, zejména za cizí státní příslušníky žijící a pracující na území republiky, k dispozici v omezené míře. Podle doporučení Eurostatu lze údaje za tyto osoby získat buď **z administrativních zdrojů**, nebo **zvláštním šetřením** organizovaným zásadně **mimo rámec VŠPS**.

Panel vybraných bytů je v průběhu šetření obměňován. Každé čtvrtletí je do výběru zařazeno 20 % nově vybraných bytů, které jsou po pěti čtvrtletích z panelu vyřazeny. První tři roky šetření byla velikost výběrového souboru necelých 23 tis. bytů. Po posílení výběru v největších okresech dosahoval výběr velikosti kolem 26 tis. vybraných bytových jednotek na území České republiky, tj. cca 0,7 % všech trvale obydlených bytů. V roce 2024 dosahovala velikost výběru průměrně **23,5 tis. bytů** na území celé České republiky (t. j. přes 0,5 % všech obvykle obydlených bytů), v nichž bylo každé čtvrtletí šetřeno **48,4 tis. respondentů všech věkových skupin**. Z nich je v průměru **42,0 tis. respondentů ve věku 15 a více let**.

VŠPS je **kontinuální šetření**, jehož výsledky jsou vyhodnocovány a publikovány ve čtvrtletní periodicitě. Výsledky šetření jsou zveřejňovány tři měsíce po skončení čtvrtletí. V souvislosti se sjednocením obsahu národního dotazníku a seznamu otázek závazných pro členské země EU je postupně modifikován obsah této publikace.

V rámci **přípravy historických dat** byly v zájmu jejich srovnatelnosti provedeny přepočty celé databáze tak, aby byly odstraněny odlišnosti vzniklé vývojem vlastního šetření. V celé této publikaci jsou prezentovány a používány jen sjednocené, přepočtené údaje. Ukazatele, které nebylo možno v čase zcela metodicky sjednotit, jsou rozvedeny v kapitole **Vývoj metodiky ukazatelů a charakter jejich změn**.

Přepočty byly soustředěny především na:

- odstranění odlišností sledovaných období; veškeré údaje za roky 1993 až 1997, kdy šetření bylo prováděno v sezónních čtvrtletích, byly přepočteny na kalendářní čtvrtletí,
- doplnění informací podle administrativních zdrojů za vojáky v základní službě do prvních dvou let zjišťování a rozdělení žen na mateřské a další mateřské dovolené (v prvních dvou letech nebyly odlišovány),
- metodické sjednocení ukazatelů na metodiku platnou od roku 1998 resp. 2002,
- zpětné převážení dat 1993 - 1996 na definitivní demografii.

Z uvedeného vyplývá, že **z důvodu zejména metodických odlišností** není možno používat současně údaje z časových řad a pravidelně čtvrtletně publikované údaje z Výběrového šetření pracovních sil. V případě **potřeby jiného pohledu na historii trhu práce** v České republice hodnoceného prostřednictvím VŠPS, **je třeba kontaktovat Český statistický úřad.**